

ták más építkezéseken a közelben. Ennek ideje a törmelékes anyagban talált néhány kerámiadarab alapján az Árpád-kor időszaka (11–13. sz.).

Hódoltság kori gödrök (16–17. század): A *cella trichora* É-i apszisát teljesen elbontották, a kőanyagot valószínűleg valamilyen építkezésem használták fel. Ugyanekkor az apszis két szárának végében a középkori falszakaszokat is elbontották. A kiszedett falak helye feltöltődött vagy feltöltötték a külső talajszintig. A későbbiekben a területen kisebb-nagyobb gödröket ástak, legalább részben kincskeresési céllal: már korábban észlelték, hogy van valami masszív kőépítmény a földben – a *cella trichora* falai – (anélkül, hogy tisztában lettek volna mit is találtak meg), s valami kincs rejtékhelyének gondolhatták. A megtalált falszakaszok mellett leástak, részben a falakat is szétverték. A legnagyobb „gödör” a kriptá/középkori pince területére esik. Ásásakor roncsolták a középkori és római falakat valamint a kriptá *terrazzo* járósíntjét. A kriptá Ny-i és részben az É-i fala, valamint a Ny-i apszis fala el van törve. Ennek oka az, hogy a kriptá területéről indulva beástak a Ny-i apszis alá, s a túl széles vájat miatt megrogytak a fölötte lévő római falak.

Kronológia:

Kr. u. 1. század vége–2. század: Faszerkezetű építmény(ek) maradványai (cölöplyukak) és gödrök. Valamilyen gazdasági céllal használhatták a területet.

4. század (utolsó harmada)–420-as évek: A terület Sopianae É-i temetőjének része – téglasírok. A 380–420-as években valamikor megépült a háromkaréjos temetői épület.

430-as évek–10. század: A terület használaton kívül volt, a *cella trichora* részben elpusztult, de jelentős felmenő falakkal lehet számolni.

11–13. század: Tudatosan elbontották a *cella trichora* kápolnáját, az épületet „kőbánya”-ként használták.

14–15. század: A visszabontott római kori temetői épület helyén, annak falait részben alapozásként felhasználva kőfalazatú lakóház épült, attól É-ra és D-re gazdasági udvar terült el.

16. század: Leégett az épület, nem építették újjá, a maradéka lassan lepusztult.

16–17. század: Az alapozás aljág kibányászták a *cella trichora* É-i apszisának kőanyagát. Gödröket ástak a területen, részben kincskeresési szándékkal. Érzékelték a *cella trichora* masszív falait, „körbeásták”.

18. század: A Rózsakert területének DNY-i sarkában magtárépület épült. Az elpusztult római és középkori épület helye ekkortól beépítetlen üres terület.

19. század második fele: a külső talajszintig visszabontották a magtárépületet, az egész Rózsakert üres terület. A telek D-i és Ny-i oldala köré támfal épült.

2011. augusztus 5–15. között visszatemettük a 2010. és 2011. évben feltárt területet. A feltárt falakat első lépésben geotextillal letakartuk, majd a falakat a falkoronaszint 0,20 m magasságig homokkal fedtük be, majd afelett a régészeti feltárás során kitermelt földet töltöttük vissza. Mind a homokot, mind a földet ~0,25 m-enként tömörítettük. A mai felszíntől 0,50 m mélységben georácsot fektettünk le az egész feltárási területen.

TÓTH ISTVÁN ZSOLT

279. Pécs, Kispiac (Koller u. 7.) (KÖH 69561)

(Baranya megye) Kö, Kk

A Koller u. 7. sz. alatt a J munkaterülethez kapcsolódóan 2011 áprilisában végeztük el a próbafeltárást kutatóárokokkal. A kijelölt terület D-i részén egy hosszanti, K–Ny irányú kutatóárcot húztunk, majd erre merőlegesen további árcokat, mindenütt megtartva a statikailag előírt 2–3 m távolságot a környező épületek falaitól. A K–Ny árcot közepén megszakította egy bejáró rész. K-i oldalán egy eltömedékelt aknáig mentünk, ez az egykori Tetye-patak medre fölött helyezkedik el.

Az árcok minden szakaszán a felső, recens, 1–1,5 m vastag réteget (olajtartály, garázsalapok, műhelytörmelék) gépi erővel távolítottuk el. Az alatta megjelenő sötétbarna rétegben elenyésző mennyiségben ugyan, de mindenhol középkori, 14–16. századi cserepek voltak. Ez a kb. 50 cm vastag réteg szinte homogén formában mélyült le az ún. mecseki hordalékig. Ez a köves réteg, melynek vastagsága 10–30 cm a város szinte valamennyi területén megfigyelhető (szinte kövezetszerű). Ebben a köves rétegben történt beásások kontúrjai jól érzékelhetők voltak. A fő árc K-i végében egy kis méretű, ÉK–DNY tájolású sírgödört találtunk, amelyben egy gyermek csontvázából csupán a koponyát találtuk meg, annak ellenére, hogy a sírgödör szabályos alakot mutatott. A sír lelet nélküli. A mellette lévő kőfelületről Zsigmond kori kályhaszemek és kerámiatöredékek kerültek elő. A sírtól Ny-ra, nagyjából a Tetye-patak nyomvonala mellett, egy emberei tevékenység hatására kialakult, öntött habarcsoshoz hasonló sima, meszes felületet találtunk. Ez valószínűleg valamilyen vízmű (malom?) működésével függött össze, a Tetye-patak meszes üledékének mondható (Kraft János geológus megállapítása alapján). A meszes üledéknek mintha derékszögű határai lennének, ami utalhat az egykori (valószínűleg fából készült) felépítményre. Feltárást nem tudtuk elvégezni, mivel a rábontásra nem kaptunk engedélyt.

A második árcokban ebben a hordalékrétegben egy 60 cm mélyen lemélyített gödör volt, szórványosan jellegtelen középkori cserepekkel.

A Ny-i oldalon a fő árcokban és egy merőleges kisebb árcokban, több m hosszú (4×6 m) beásás volt, amit csak a merőleges árcokban kutattunk meg. Ez akár épület is lehetett, a gödrön kívül cölöplyukak voltak. Az egyik cölöpből került elő egy 14–15. századi dénár, ami az egész jelenséget datálja. Az árc Ny-i végében nyitott nagyobb szelvényben (kb. 5×5 m) kisebb gödrök kerültek elő, megint csak szórványos középkori kerámiatöredékekkel. Ez a rész meg volt bolygatva pincetömedékkel és szellőzéssel.

A területről összefoglalóan el lehet mondani, hogy a Tetye-patak közelsége miatt nem csak a hódoltság korában és az újkorban, hanem a középkorban is ipari tevékenység folyhatott, amelyeknek jelentősebb maradványai a feltárástól folytatásakor az adott területen, a mostanított D-re jobban feltárható lesz a földalatti garázs építések. A beruházóval, a KÖH-hel, és a régészeti osztályvezetővel egyeztetve a terület teljes feltárása ez építkezés bizonytalansága és a környező statikai problémák miatt nem szükséges. A fent vázolt geológiai, ill. történelmi

megfigyelések alapján az építkezés későbbi teljes ideje alatt szükséges a továbbiakban a régészeti felügyelet, illetve amennyiben értékelhető jelenség került elő, a teljes feltárás.

GÁTI CSILLA

**280. Pécs, Püspökvár
(Székesegyház ÉK-i tornya előtt)
(KÖH 26945)
(Baranya megye) Kő, Tő?**

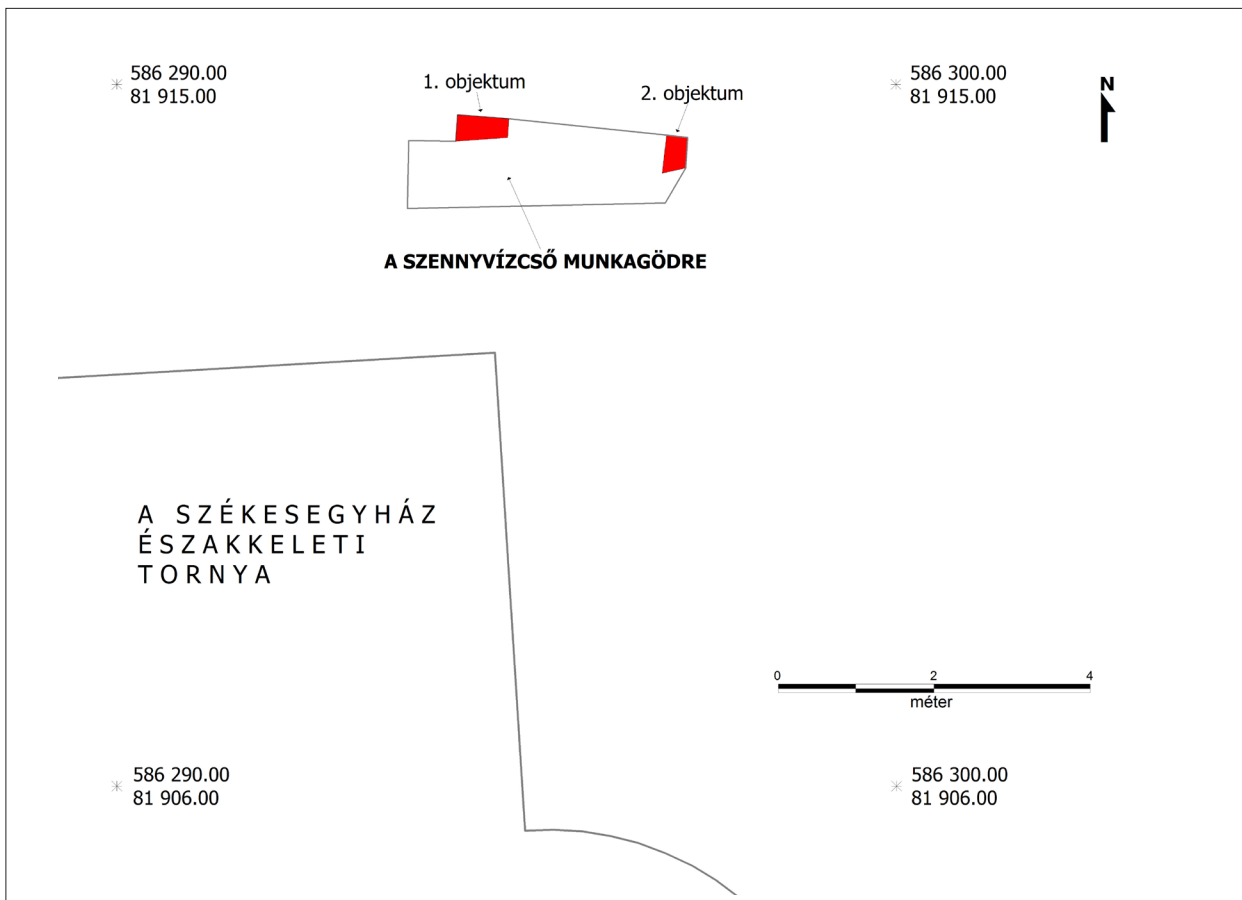
2011. május 12-én a Pécsi Székesegyház sekrestyése tájékoztatást adott arról, hogy a székesegyház ÉK-i tornya előtt, annak ÉK-i sarkánál, az egyházmegye egy gödröt ásott, amelyben egy középkori fal látszik. (A gödröt a szennyvízvezeték eldugulásának elhárítása végett kellett megnyitni.) *(Az illusztrációt lásd lent!)*

Május 13-án kitisztítottuk a gödröt és dokumentáltuk. A gödör D-i profiljában egy betonfal látszódott. Ez a székesegyház ÉK-i tornyát megerősítő betongyűrű része, amelyet Gosztonyi Gyula építtetett 1926-ban. (Kóbor Miklós, az egyházmegye főépítésének szóbeli közlése.) A Ny-i profilban látszódott az ehhez ásott munkagödör metszete. A gödör K-i végében a szennyvízakra emelkedik a betonfal mellett. A gödör É-i felében két, megközelítőleg É–D irányú kőfal látszódott, amelyek D-i

irányú folytatását a betongyűrű gödrének ásásakor elrombolták. Arról nincs információnk, hogy a falak földfelszín feletti részét mikor bontották el.

1. objektum: Kőfal. Kora: középkor és/vagy hódoltságkor. 0,64 m széles, ~1,40 m magas szakasza látszódott, az alapozás aljának szintje nem ismert. A falkoronaszint közvetlenül a mai burkolat (alapozása) alatt jelentkezett, a falon és attól Ny-ra a fal mellett a falból származó kőomladékot figyeltünk meg. A falat tört mészkőből emelték. Ny-i széle mellett, az omladék alatt, sötétszürke humuszos föld jelentkezett, ebbe ásták bele a falat. A K-i oldalon ez a sötétszürke humuszos föld kavicssal és homokkal kevert, utólagos betöltés, azaz a fal K-i oldala előtt szabad tér volt a megépítésekor, ez az egyenes falsíkból is látszódik. A fal tájolása K-i irányban néhány fokkal eltér az É–D iránytól, pontosan a székesegyház ÉK-i tornyának ÉK-i sarkának irányába tart, ott záródott.

2. objektum: Kőfal. Kora: középkor és/vagy hódoltságkor. A falat mind az ÉK-i torony megerősítésekor, mind a szennyvízakra ásásakor bolygatták. A gödör K-i szélében ~0,30 m szélesen lehetett kibontani, a falvastagság nem volt meghatározható. ~1 m magas szakasza látszódott, az alapozás aljának szintje nem ismert. A falkorona felett kevert töltésföld jelentkezett, amely a szennyvízakra ásásakor került oda. A falat tört mészkőből emelték, Ny-i oldala mellett a kavicssal és homok-

Pécs, Püspökvár (Székesegyház ÉK-i tornya előtt). Összesítő helyszínrajz